

the genitive, dative, ablative, locative and nominative cases in the function of object and the hierarchical relations among them have been defined. The transpositional relations between morphological forms with the object meaning have been identified. The specificity of infinitives in the semantic-syntactical positions of objects, caused by the valency potential of adverb predicates of quality and adverb predicates of state, has been analysed. The secondary members of the complex sentence as the peripheral means of the morphological explication of the right-hand object valency have been represented.

Key words: valency, predicate, syntaxeme, case, subject, predicate.

УДК 811.161.2:8'243:37:008

Вікторія Пабат

УКРАЇНСЬКА МОВА ЯК ІНОЗЕМНА – ШЛЯХ ДО ПОЛІКУЛЬТУРНОГО ОСВІТЬОГО ПРОСТОРУ

У статті проаналізовано методичні вимоги щодо вивчення української мови як іноземної. Закцентовано на актуальності нормативних документів, їхнього корегування відповідно до європейських вимог. Описано структуру мовної підготовки з урахуванням двох складників: мовної та мовленнєвої компетентності. Схарактеризовано важливість новітніх інтерактивних методів навчання на прикладі створення освітянського порталу для вивчення української мови як іноземної «Крок до України».

Ключові слова: українська мова як іноземна, володіння мовою, рівневий підхід, сфери спілкування, мовна компетентність, мовленнєва компетентність, інокомунікант, інтерактивне навчання.

Обґрунтування наукової проблеми та її значення. Активний розвиток міжнародного освітнього простору позитивно сприяє створенню глобальної стратегії освіти людини незалежно від місця її проживання й освітнього рівня. Сучасна освіта повинна стати міжнародною; університетська освіта набуває рис полікультурної освіти, що розвиває здатність оцінювати явища з позицій іншої людини, різних культур, різних соціально-економічних формацій, створює ефективне полікультурне середовище.

Актуальність питання щодо місця української мови як іноземної в освітньому українському просторі зокрема чи світовому загалом визначена насамперед певними соціокультурними чинниками, серед яких важливими є такі: імідж української мови в світі, зміна статусу Украї-

ни на міжнародній арені, довіра іноземців українській державі, престиж української вищої школи і якість отриманих знань, прагнення іноземців здобути вищу освіту в Україні.

Мета й завдання статті полягають в аналізі методичних вимог щодо оволодіння українською мовою як іноземною для іноземних студентів, характеристиці структурних складників мовної підготовки та інтерактивних методів навчання.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Світовий освітній простір об'єднує національні освітні системи різного типу і рівня, що значно різняться філософськими й культурними традиціями, рівнем цілей і завдань, якісними станами. Дослідники розглядають сучасний світовий освітній простір як єдиний організм, при цьому в окремо взятій освітній системі збережено свою специфіку та розмаїтість.

З огляду на значущість гуманітарного складника у світовій освіті важлива роль відводиться українській мові як іноземній.

На сьогодні мовна підготовка іноземних студентів у вищих навчальних закладах України враховує нові тенденції і вимоги в системі вищої освіти. Будь-який студент для опанування професії має змогу вибирати не тільки освітній заклад, але й країну навчання, опираючись на певні чинники, серед яких – імідж держави у світовому середовищі і світовий престиж мови.

У процесі мовної підготовки іноземців однією з методичних вимог сьогодення залишається стандартизація програм мовної підготовки відповідно до європейських вимог [1, с. 3]. Рада Європи запропонувала ідею уніфікації опису цілей і змісту навчання іноземних мов, підґрунтям якої є створення універсальної моделі. Така уніфікація передбачає дотримання однакових параметрів, що використовуються під час формування цілей і змісту навчання, форм і методів контролю та оцінки досягнутих результатів [6, с. 1]. Отже, головною методичною проблемою вдосконалення процесу підготовки іноземних студентів є корекція процесу навчання української мови відповідно до сучасних вимог.

В Україні підготовлено кілька важливих державних документів, покликаних позитивно зреалізувати методичну проблему вивчення української мови як іноземної: «Концепція розвитку освіти України на період 2015–2025 років», «Концепція мовної освіти іноземців у вищих навчальних закладах України». «Концепцію розвитку освіти Украї-

ни на період 2015–2025 років» розробила Стратегічна дорадча група «Освіта» (СДГ «Освіта»), створена в рамках спільного проекту Міжнародного фонду «Відродження» та БФ «Інститут розвитку освіти» в липні 2014 року з метою консультативної й експертної підтримки Міністерству освіти і науки України щодо розробки Дорожньої карти освітньої реформи. Автори Концепції підкреслюють, що упродовж 2015–2017 років буде розроблена та втілена в життя нова система стандартів вищої освіти на компетентнісній основі з урахуванням модельних стандартів євробакалаврів та євромагістрів. Неодмінним компонентом таких стандартів є мовні та мовленнєві компетентності [5].

Другим важливим документом є «Концепція мовної освіти іноземців у вищих навчальних закладах України», в якій зазначено: «мовна підготовка іноземних студентів, магістрантів, аспірантів, стажистів повинна урахувувати їхні потреби в отриманні якісної освіти, що сприятиме подальшому особистісному зростанню, а також підвищенню престижу українських вищих навчальних закладів, української системи освіти». У Концепції підкреслюється важливість мовного компонента, оскільки це підґрунтя для «...формування в іноземців умінь і навичок самостійної навчальної діяльності, вмінь навчатися вчитися, вдосконалювати когнітивно-операційний компонент».

Загальноосвітній стандарт з української мови як іноземної рекомендовано Міністерством освіти і науки України за наказом Міністерства освіти і науки України від 24.06.2014 № 750. Запропонований загальноосвітній стандарт задовольняє потреби інокомунікантів у певних комунікативних ситуаціях. Окреслено набір мовних засобів, що можна використовувати у процесі комунікації.

За загальноосвітнім стандартом передбачено виділення шести рівнів володіння українською мовою як іноземною: початковий, базовий, I середній, II середній, професійний і рівень вільного володіння. Уніфікована система визначення рівнів володіння українською мовою як іноземною побудована з урахуванням мети їхнього використання, навичок і вмінь щодо правильного вибору мовних засобів із метою реалізації певних тактик мовленнєвої поведінки в основних видах мовленнєвої діяльності – читанні, письмі, говорінні й аудіюванні. Рівнева система володіння українською мовою як іноземною відповідає системі рівнів володіння іншими європейськими мовами.

Порівняльний аспект рівнів володіння мовою

	<i>Загальноєвропейська шкала</i>		<i>Українська шкала</i>
Level 1	Break-through	A1	Початковий рівень
Level 2	Way-stage	A2	Базовий рівень
Level 3	Threshold	B1	I середній рівень
Level 4	Vantage	B2	II середній рівень
Level 5	Effective Operational Proficiency	C1	Професійний рівень
Level 6	Mastery	C2	Вільне володіння

Рівневий підхід до вивчення української мови як іноземної потребує розроблення методологічних і науково-методичних засад мовної підготовки іноземців.

Якщо мова загалом є засобом отримання професійної освіти й розвитку особистості, що бере участь у діалозі культур, то українська мова для іноземців є мовою їхнього інтелектуального розвитку впродовж життя, підґрунтям професійного становлення й зростання. Для іноземців як окремої категорії громадян в Україні українська мова як іноземна є мовою соціокультурного оточення й викладається з метою формування вмінь міжкультурної комунікації.

Мовна й мовленнєва компетентність іноземців повинна забезпечити ефективне спілкування у різних сферах, як-от: науковій – для отримання конкурентоспроможної підготовки за обраним фахом; основними профілями є: технічний, природничий, економічний, гуманітарний, медико-біологічний, філологічний; суспільно-політичний і соціально-культурній – для належної адаптації в новому соціально-культурному середовищі, особистісного культурного розвитку; соціально-побутовій – для задоволення потреб повсякденного життя, а також для виховання гармонійної особистості.

В основу мовної підготовки іноземців покладено дидактичні принципи, як-от: гуманізму; єдності навчання, особистісного розвитку й виховання; системності та послідовності; наступності й перспективності, диференціації й індивідуалізації; застосування різних форм навчальної діяльності тощо.

Володіння мовою, зокрема українською, опирається на комунікативний метод, оскільки для інокомунікантів важливим залишається саме практичний аспект у вивченні української як іноземної. В іноземних студентів когнітивні процеси пригнічують мисленнєву діяльність, уповільнюють їхню активність як учасника процесу комунікації, оскільки їм інколи важко «переключитися» з рідної мови на україн-

ську. Підготовка до спілкування для іноземців передбачає певне налаштування на ту чи ту комунікативну ситуацію, вибір певної моделі комунікативної поведінки, досягнення реалізації комунікативних інтенцій. Важливим є використання лінгводидактичних методів, серед яких – відбір необхідних мовних засобів, опанування різних видів мовних норм, вміння послуговуватися лексичним апаратом, зокрема термінологією.

Мовна підготовка іноземців в українських вищих навчальних закладах є поетапною. Такими етапами є: початковий, поглиблений (основний) (I – III курси навчання у ВНЗ), завершальний етап (IV курс ВНЗ – останній рік навчання на рівень бакалавра і V курс навчання – магістратура) [4, с. 139]. Мовна підготовка іноземних студентів чи іноземних магістрантів, стажистів, аспірантів є єдністю трьох складників: загальнонаукового (мета – загальнонаукова / професійна компетентність), мовного (мета – комунікативна компетентність) й адаптаційного (мета – адаптація до реалій і завдань життєдіяльності в іншомовному середовищі).

Загальноосвітній стандарт з української мови як іноземної, робоча навчальна програма з дисципліни та засоби навчання визначають мовну підготовку іноземних студентів. Робоча програма враховує обсяг навчальних годин для вивчення української мови іноземними студентами, магістрантами й аспірантами, який затверджено МОН України за наказом № 260 від 04.04.2006 року.

Робоча програма з навчальної дисципліни «Українська мова як іноземна» повинна бути укладена так, щоб уможливити виконання головної мети: сформувати систему знань про українську мову, розширити словниковий запас іноземних студентів, розвивати і постійно підвищувати культуру усного й писемного, монологічного й діалогічного мовлення, розвивати систему вмінь та навичок з усіх видів мовленнєвої діяльності – читання, письмо, аудіювання та говоріння) в основних комунікативних сферах [2, с. 4].

За нормативними документами початковий етап навчання / вивчення української мови як іноземної охоплює три рівні володіння мовою *A1, A2, B1*; в обсязі від 720 до 838 годин залежно від профілю навчання. Поглиблений (основний) та завершальний етапи навчання охоплює рівень володіння мовою *B2* – для нефілологів, *C1* – для філологів.

Володіння українською мовою як іноземною визначається відповідно до комунікативних потреб іноземців, тому варіюється залежно від етапу, рівня і профілю навчання.

Поняття мовної підготовки іноземців структуроване мовним і мовленнєвим складниками. Мовний складник включає мовні поняття, закономірності розвитку мови, мовні одиниці різних рівнів; основні знання лексикології, морфології, синтаксису тощо української мови; знання мовних норм; вироблення навичок та умінь щодо правильного використання набутих мовних знань. Перед іноземними студентами стоїть завдання оволодіння українською літературною мовою. Варто зазначити, що при цьому важлива роль відводиться роботі над формуванням інформаційної культури студентів засобами мови, що вивчається, і є мовою отримання вищої освіти.

Мовленнєвий складник визначає зміст роботи, яка скерована на формування комунікативної компетентності іноземців, реалізацію вторинної мовної особистості, що так само передбачає гармонійний розвиток умінь в основних видах мовленнєвої діяльності – аудіюванні, читанні, говорінні, письмі. Це вміння сприймати та розуміти усне й писемне мовлення, самостійно створювати усні й письмові, діалогічні та монологічні висловлення різних типів, стилів, жанрів мовлення в різних сферах спілкування, вести діалог у ситуаціях спілкування з додержанням вимог мовленнєвого етикету, правильно й комунікативно доцільно висловлювати свої думки, аналізувати тексти, вдосконалювати й аналізувати власну мовленнєву діяльність.

У процесі викладання української мови як іноземної застосовують системний підхід, що передбачає оновлення стандартів мовної освіти, підготовку й видання навчально-методичної літератури, упровадження новітніх інформаційних технологій і підвищення професійної майстерності викладачів.

На сьогодні викладання української мови як іноземної активно супроводжується використанням новітніх ефективних технологій опанування для іноземців мови навчання та соціокультурного спілкування. У цьому зв'язку варто виділити інтерактивне навчання. Особливість інтерактивного навчання в тому, що «навчальний процес відбувається за умов постійної, активної взаємодії всіх учасників. Це співнавчання, взаємонавчання (колективне, групове навчання в співпраці)...» [7, с. 7–8]. Позитивною ознакою в інтерактивних технологіях навчання є ступінь інформативності. Виділяють пасивні, активні й інтерактивні методи навчання. Якщо аналізувати пасивні методи навчання через призму комунікаційного процесу, як-от: монолог, то ступінь інформативності змінюється від 5% до 20%. В активних та

інтерактивних методах навчання, відповідно – діалог і полілог, ступінь інформативності відповідно теж зростає від 50% до 90% і має найяскравіше вираження під час навчання інших або безпосереднього застосування отриманих знань. У процесі інтерактивного навчання іноземний студент стає суб'єктом навчання, відчуває себе активним учасником подій і власної освіти та розвитку. Це так само підвищує його зацікавлення навчанням, забезпечує внутрішню мотивацію навчання, і, як наслідок – зростає ефективність оволодіння українською мовою як іноземною.

Інтерактивні методи навчання як частина особистісно-зорієнтованого навчання сприяють соціалізації особистості, розумінню своєї ролі в колективі й суспільстві загалом.

Зразком використання новітніх інформаційних технологій є створення в кінці березня 2016 р. освітянського порталу для вивчення української мови як іноземної «Крок до України». Освітянський портал створений за участю організації VIDIA і прес-служби Міжнародного інституту освіти, культури та зв'язків з діаспорою НУ «Львівська політехніка». Вивченню української мови як іноземної сприяє також діяльність організованої Міжнародної літньої школи україністики. Матеріал освітянського порталу чітко структурований, що уможливорює його використання з метою самостійного опанування української мови іноземцями, тобто розроблений матеріал може рекомендувати іноземним студентам викладач або готувати нові рубрики, по-своєму наповнювати інтерактивний курс. Цікавими методичними розробками є такі: граматики, етномайстерня, екскурсії, кіно тощо. Інтерактивні методи і засоби навчання уможливають не тільки отримання теоретично-практичних знань із різних розділів мовознавства, але й вивчення української історії, культури, мистецтва тощо.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Вивчення української мови як іноземної уможливорює формування гуманістичного світогляду, виховання толерантного ставлення до представників інших культур та релігійних переконань; виховання поваги до української нації, її історії і культури; засвоєння життєвих і морально-етичних цінностей українського народу тощо. Підґрунтям швидкого та якісного вивчення української мови як іноземної для іноземних студентів є оновлена методична база, важлива роль у якій відводиться нормативним документам на державному рівні, методичній літера-

турі та новітнім інформаційним технологіям, що повинні відповідати європейським освітнім вимогам ХХ ст.

Література

1. Державна національна програма «Освіта: Україна ХХІ століття». – К. : Рай-дуга, 1994. – 62 с.
2. Єдина типова навчальна програма з української мови для студентів-іноземців основних факультетів нефілологічного профілю вищих навчальних закладів України III–IV рівнів акредитації / уклад. : Л. І. Дзюбенко, В. В. Дубічинський, С. А. Чезганов [та ін.] / за ред. О. Н. Тростинської, Н. І. Ушакової. – К. : НТУУ «КПІ», 2009. – Ч. 3. – 52 с.
3. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / наук. ред. укр. видання докт. пед наук, проф. С. Ю. Ніколаєва. – К. : Ленвіт, 2003. – 273 с.
4. Концепція мовної підготовки іноземців у ВНЗ України / Н. І. Ушакова, В. В. Дубічинський, О. М. Тростинська // Викладання мови у вищих навчальних закладах освіти. – Вип. 19. – 2011. – С. 136–146.
5. Концепція розвитку освіти України на період 2015–2025 років [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.tnpu.edu.ua/EKTS/proekt_koncept.pdf.
6. Навчальні плани та програми: (довузівська підготовка іноземних громадян): Ч. 1. Українська мова. Основи економіки. Біологія. Основи економічної та соціальної географії світу / уклад. : Л. Г. Новицька, О. Ф. Гудзенко, М. І. Дудка [та ін.]. – К. : ІВЦ Вид-во «Політехніка», 2003. – Ч. 1. – 56 с.
7. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: наук.-метод. посібник / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко [за ред. О. І. Пометун]. – К. : Вид-во А. С. К., 2004. – 192 с.

References

1. Derzhavna Natsionalna prohrama «Osvita: Ukraina XXI stolittia». – K. : Rai-duha, 1994. – 62 s.
2. Yedyna typova navchalna prohrama z ukrainskoi movy dlia studentiv-inozemtsiv osnovnykh fakultetiv filoloihichnoho profilu vyshchykh navchalnykh zakladiv Ukrainy III–IV rivniv akredytatsii / uklad. : L. I. Dziubenko, V. V. Dubichynskiyi, S. A. Chezhanov [ta in.] / za red. O. N. Trostynskoi, N. I. Ushakovoï. – K. : NTUU «KPI», 2009. – Ch. 3. – 52 s.
3. Zahalnoievropeïski rekomendatsii z movnoi osvity: vyvchennia, vykladannia, otsiniuvannia / nauk. red. ukr. vyd. prof. S. Yu. Nikolaieva. – K. : Lenvit, 2003. – 273 s.
4. Kontseptsiia movnoi pidhotovky inozemtsiv u VNZ Ukrainy / N. I. Ushakova, V. V. Dubichynskiyi, O. M. Trostynska // Vykladannia movy u vyshchykh navchalnykh zakladakh osvity. – Vol. 19. – 2011. – S. 136–146.
5. Kontseptsiia rozvytku osvity Ukrainy na period 2015–2025 rokiv [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : http://www.tnpu.edu.ua/EKTS/proekt_koncept.pdf.
6. Navchalni plany ta prohramy: (dovuzivska pidhotovka inozemnykh hromadian): Ch. 1. Ukrainska mova. Osnovy ekonomiky. Biolohiia. Osnovy ekonomichnoi ta

sotsialnoi heohrafiï svitu / uklad.: L. H. Novytska, O. F. Hudzenko, M. I. Dudka [ta in.]. – K : IVTS Vyd-vo «Politekhnika», 2003. – Vyp. 1. – 56 s.

7. Suchasnyi urok. Interaktyvni metody navchannia: nauk.-metod. posibnyk / O. I. Pometun, L. V. Pyrozhenko [za red. O. I. Pometun]. – K. : Vyd-vo A. S. K., 2004. –192 s.

Пабат Виктория. Украинский язык как иностранный – путь к поликультурному образовательному пространству. Статья посвящена анализу новейших методических требований, предъявляемых к изучению украинского языка как иностранного на современном этапе, и актуальности их соответствия европейским стандартам. Акцентируется внимание на двухкомпонентности структуры языковой подготовки учащихся. На примере создания образовательного портала для изучения украинского языка как иностранного «Шаг к Украине» дается характеристика новейших интерактивных методов обучения.

Ключевые слова: украинский язык как иностранный, владение языком, уровневый подход, сферы общения, языковая компетентность, речевая компетентность, инокоммуникант, интерактивное обучение.

Pabat Victoriya. Ukrainian as a foreign language: a path to policultural educational area. The article is focused on analysis of the methodological requirements for learning Ukrainian as a foreign language; accordance of these requirements to the European requirements is emphasized. Language training includes two parts: language and speaking competence. Modern interactive teaching methods are described using an example of creation of educational platform for learning Ukrainian as a foreign language «Step to Ukraine».

Key words: Ukrainian as a foreign language, language competence, multi tier approach, communication areas, language competence, speaking competence, inocommunicant, interactive study.

УДК 811.161.2'373.47

Ірина Процик

СУЧАСНІ НАЗВИ УКРАЇНСЬКИХ ФУТБОЛЬНИХ КОМАНД, МОТИВОВАНІ ОНІМАМИ

У статті описано назви українських професійних футбольних команд трьох ліг українського чемпіонату за останню чверть століття, які мотивовані онімною лексикою. Серед назв українських футбольних команд 90-х рр. ХХ – початку ХХІ ст. переважають номінації, мотивовані різними власними назвами, які відображають асоціації з історичними, географічними та культурними ре-